

ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНОЇ НОВЕЛИ ДЛЯ ОСМИСЛЕННЯ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Яна ЮРЧАК

*студентка 3 курсу спеціальності 022 Графічний дизайн
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

науковий керівник:

*професор, доктор філософських наук,
професор кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

Олена ПОЛІЩУК

Розглянуто використання графічної новели як особливого засобу соціокультурного та художнього осмислення війни в Україні. Проаналізовано особливості графічного нарративу, поєднання візуальних і текстових елементів у коміксі при відтворенні досвіду осмислення трагізму війни для широкого загалу населення України, а також роль графічної новели у формуванні небайдужості, тривкої колективної пам'яті на наявні соціальні виклики та національної ідентичності українців. Визначено потенціал графічної новели як специфічного інструменту документування подій війни та передачі травматичного досвіду через мову візуального мистецтва.

Ключові слова: *графічний дизайн, графічна новела, комікс, візуальний нарратив, формоутворення, ілюстрація, колорит, колірна гама, війна в Україні.*

Актуальність дослідження зумовлена зростанням кількості коміксів і графічних романів чи новел, зокрема присвячених подіям війни в Україні, а також підвищеним інтересом до альтернативних, візуально-графічних способів документування досвіду реагування сучасників на екстремальні соціальні виклики. В умовах постійного інформаційного потоку, перенасиченого новинними повідомленнями та візуальним контентом: відео та фото контентом,

породженим телебаченням, YouTube і соціальними мережами, графічна новела вирізняється здатністю зосереджувати увагу на індивідуальних людських історіях, емоціях та особистих переживаннях носіїв художнього мислення, з одного боку, і їхнім осмисленням завдяки роздуму та емпатії травматичного досвіду багатьох мешканців сучасної України. Саме така сфокусованість робить графічну новелу ефективним інструментом соціальної комунікації, культурної рефлексії та формування емпатії у читача.

Метою дослідження ролі графічної новели в осмисленні наслідків останньої війни в Україні для українства та визначення її значення як засобу візуального наративу в сучасному мистецькому й дизайнерському дискурсі. Для досягнення поставленої мети проаналізовано наукові підходи до поняття графічного роману та коміксу (Михайлов, 2023), особливості їх художньої мови (Гудошник, 2021; Гудошник, 2022), а також специфіку зображення воєнної тематики у візуальних наративах. Особливу увагу приділено взаємодії тексту та зображення як ключовому елементу формування змісту коміксу.

В умовах повномасштабної війни в Україні художні практики набувають особливого значення як спосіб осмислення реальності, фіксації історичних подій та подолання травматичного досвіду. У кризові періоди мистецтво і графічний дизайн стають засобом рефлексії, емоційного переживання та переосмислення травматичних подій багатьма сучасниками. Візуальне мистецтво, зокрема графічний дизайн, відіграє важливу роль у формуванні візуально-художніх образів війни та трансляції їх до наступних поколінь, адже воно здатне передавати складні соціальні та психологічні колізії через мову художніх образів і символів, викликати катарсис та впливати на процеси національної ідентичності українців. У цьому контексті особливої актуальності набуває графічний роман або графічна новела як форма візуального наративу, що поєднує елементи літератури, образотворчого мистецтва та дизайнерського мислення, насамперед через специфіку формоутворення і колориту.

У сучасній науковій літературі графічний роман розглядають як різновид коміксу, що відзначається складною сюжетною структурою, серйозною

тематикою та орієнтацією переважно на дорослу аудиторію (Михайлов, 2023: 6-7). На відміну від традиційних коміксів розважального характеру, графічна новела часто звертається до соціальних, історичних, політичних і психологічних проблем (Гудошник, 2021: 20-21; Гудошник, 2022: 43-44, 56).

Особливістю графічного роману є прагнення до органічного поєднання тексту й зображення, коли візуальний ряд відіграє не менш важливу роль, ніж словесний. При розробці коміксів важливими виступають різні чинники: композиція кадру, ритм сторінки, вибір ракурсів, колірна гама та стилістика малюнка (Поліщук, Стрільчук, 2025). Адже вони формують емоційний настрій твору та безпосередньо впливають на сприйняття сюжету.

Графічна новела вирізняється здатністю поєднувати послідовне оповідання з виразними візуальними засобами, що дозволяє авторові комплексно розкривати тему війни. Завдяки своїй наративній природі та високому рівню емоційної виразності цей жанр здатен передавати складні переживання, пов'язані з воєнною реальністю, такі як страх, втрата, біль, тривога та надія. Візуальна форма подання матеріалу робить ці переживання доступними для широкої аудиторії, водночас не спрощуючи їх змісту, а навпаки - поглиблюючи емоційний та смисловий рівень сприйняття.

Графічна новела також виконує функцію візуальної документалістики, поєднуючи художній вимисел із реальними подіями та свідченнями очевидців. Тож варто наголосити, що у ній через персональні історії цивільних мешканців, військових, волонтерів та інших учасників подій автори можуть передавати досвід війни, який не завжди може бути повноцінно відображений у традиційних інформаційних або документальних жанрах. У цьому сенсі графічна новела постає як форма альтернативного свідчення, що зберігає емоційну правду подій та людський вимір війни. Війна, як тема аналізу з боку митця чи графічного дизайнера, органічно вписується у цей формат візуального продукту, оскільки потребує глибокого осмислення, багатовимірного художнього підходу та етичної відповідальності автора. У графічних романах про війну варто застосовувати стримані, нюансні або контрастні кольорові

рішення у залежності від прагнення поставити смисловий візуальний акцент про персонаж чи подію. На наш погляд, символізм у візуальних образах та фрагментована композиція, звісно, краще спроможні візуалізувати завдяки колірним контрастам хаос, напруженість і травматичність воєнної реальності.

Отже, графічна новела є потужним засобом осмислення реалій війни та їх наслідків в Україні, який поєднує художню виразність і документальну функцію. Вона дозволяє передати складний травматичний, воєнний досвід у візуально зрозумілій та емоційно насиченій формі фіксації, розширюючи можливості сучасного графічного дизайну та мистецтва. Це дає можливість наголосити, що графічна новела має значний потенціал як інструмент культурної пам'яті, соціального діалогу та осмислення травматичного досвіду війни. Тож вітчизняним графічним дизайнерам варто більш активно створювати зараз таку продукцію. Адже графічні романи про війну в Україні сприяють формуванню колективної пам'яті та національної ідентичності. Вони фіксують події сучасної історії та водночас інтерпретують їх крізь призму культурних символів, національних образів і художніх метафор. Тому для українського суспільства такі твори стають важливим елементом культурного спротиву, саморефлексії та збереження історичної пам'яті для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудошник, О. В. (2021). Комікс в українському комунікаційному просторі. *Communications and Communicative Technologies*, 25, 19–24.
2. Гудошник, О. В. (2022). Воєнний комікс як медіа: українські та світові графічні наративи. *Медіанаративи: колективна монографія* (с. 43–58). Дніпро: Ліра.
3. Михайлов, М. Г. (2023). Формування української художньої культури коміксів і графічних романів. Вилучено з <https://surl.li/ypwzzb>
4. Поліщук, О. П., Стрільчук, К. О. (2025). Концептуальний пошук у дизайн-проектванні коміксу та його особливості. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 51, 489–494.